

На сучасному етапі було б доцільним прийняття на рівні держави програми підвищення рівня фінансової грамотності населення України та обізнаності споживачів фінансових послуг, яка б визначила основні завдання та функції її учасників, а також сприяла динамічному розвитку недержавного пенсійного забезпечення, яке в майбутньому дасть можливість зменшити навантаження на накопичувальний рівень пенсійної системи.

Література:

1. Блискавка О. Фінансова грамотність населення та розвиток національної економіки / О. Блискавка, А. Зеленцова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/159.htm.
2. Офіційний сайт – USAID (FINREP) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finrep.kiev.ua>.
3. Пенсійна реформа в Україні: дослідження суспільної думки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pension.kiev.ua/files/pension>.

e-mail: v.pysmennyi@tneu.edu.ua

**Письменний В.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів
ім. С.І. Юрія ТНЕУ**

РОЗРАХУНОК ПЛАНОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ ТА ПРАКТИКИ

**Письменный В.В., к.э.н., доцент кафедры финансов
им. С.И. Юрия ТНЭУ**

РАСЧЕТ ПЛАНОВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДОХОДОВ МЕСТНЫХ БЮДЖЕТОВ: ПРОБЛЕМЫ МЕТОДОЛОГИИ И ПРАКТИКИ

**Pysmennyi V.V., Ph.D., Associate Professor of Department
of Finance named after S.I. Yuriy, TNEU**

CALCULATION OF PLANNED INDICATORS OF LOCAL BUDGET REVENUES: PROBLEMS OF METHODOLOGY AND PRACTICE

Планування бюджетних доходів – особливий вид діяльності в системі вироблення та прийняття рішень на превентивному етапі складання проє-

ктів місцевих бюджетів. З прагматичної точки зору, його ціль зводиться до фінансового забезпечення економічно обґрунтованих кількісних і якісних параметрів бюджетних завдань та перспективних програм соціально-економічного розвитку територій. Однак, надмірна тінізація економіки і заполітизованість в ухваленні рішень у бюджетній сфері – ось чи не найважливіші чинники невідповідності між плановими та фактичними значеннями дохідної частини місцевих бюджетів.

Разом тим, не дає змогу максимально точно провести розрахунки бюджетних доходів відсутність науково обґрунтованих і законодавчо встановлених методик бюджетного планування. Це призводить до викривлень показників доходів прийнятого бюджету та кінцевих результатів. У разі незначних розходжень, дефіцит ресурсів можна «перекрити» економією бюджетних коштів, одержанням позичок на покриття тимчасових касових розривів, використанням інших адміністративних заходів впливу. Значно складніше, коли така невідповідність призводить до зменшення видатків місцевих бюджетів.

Тут можливі два сценарії подій: 1) розрахунок меншого обсягу доходів тягне за собою скорочення видатків на стадії складання проектів місцевих бюджетів і, тим самим, обмежує надання суспільних послуг; 2) якщо ж заплановано надмірні значення доходів, які буде забезпечити складно або не можливо, це вплине на процес виконання видаткової частини місцевих бюджетів через зменшення обсягів її складових. Таким чином, планування бюджетних доходів є однією з найважливіших функцій бюджетного менеджменту, від якого залежить реальність надходження коштів, своєчасність їх мобілізації та достатність для фінансування запланованих видатків.

Алгоритм розрахунку планових показників доходів місцевих бюджетів передбачає низку етапів. Зміст першого зводиться до визначення очікуваного обсягу окремого джерела доходів, тобто здійснюється прогнозування доходів з урахуванням інфляції та валютного курсу. Тим самим, забезпечується оцінка ресурсів і дуже важливо, щоб вона була максимально точною. На другому етапі проводиться розподіл надходжень за рівнями бюджетної системи (визначення частки (нормативів) розподілу між державним та місцевими бюджетами). Третій етап – розробка контрольних завдань по тому чи іншому джерелу бюджетних доходів.

Щоправда, вади в системі бюджетного планування деформують планові та фактичні значення бюджетних доходів. Одна із них – відстороненість органів державної фіскальної служби від процесу складання проєктів місцевих бюджетів [1, с. 247]. Зокрема, на ці органи покладено обов'язок здійснювати контроль за правильністю та своєчасністю надходження податків і зборів (обов'язкових платежів), ведення обліку цих платежів у розрізі платників податків. Маючи велику статистичну базу платників податків, органи державної фіскальної служби не обмінюються інформацією з учасниками бюджетного процесу, мотивуючи це конфіденційністю даних.

Сама ж відсутність даних із «першоджерела» унеможлиблює точний розрахунок планових значень податків і зборів (обов'язкових платежів). З позиції працівників місцевих фінансових органів, це відбивається на відсутності бажання і відповідальності у формуванні та виконанні основних бюджетних показників. Вирішення цього питання залежить від політичної волі прийняти відповідні рішення та зобов'язати органи державної фіскальної служби забезпечувати виконання планових показників, які будуть розраховуватися за їх безпосередньої участі (в подальшому це утворить основу проєкту місцевого бюджету).

По-друге, ні Міністерством фінансів України, ні місцевими фінансовими органами не розроблено повноцінної методики обрахунку очікуваних ресурсів місцевих бюджетів, що дуже сильно спотворює їх планові та фактичні значення. Підвищити ефективність бюджетного планування може застосування методу апроксимації або його видів (наприклад, інтерполяції, екстраполяції й інших). Зокрема, цей науковий підхід в практичній діяльності використовували ряд міських та районних фінансових управлінь і, незважаючи на вади, це дало змогу провести оцінку податку на доходи фізичних осіб, як одного з найбільшого джерела доходів місцевих бюджетів.

Наукові методи неодноразово використовувалися й до 2015 р., коли в понятті бюджетоутворення на місцях розраховувався контрольний показник Міністерства фінансів України за доходами, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів. Розрахунок проводився за надісланим зверху «шаблоном» і деталізувався до окремої ланки бюджету (мав вигляд таблиці формату Excel, до якої заносились статистичні дані щодо обсягів доходів і кількості населення за три попередні роки). Такий підхід

був прийнятним у разі сталих показників економічного розвитку, а його ефективність знижувалась в умовах посилення кризи.

Зазначені виклики у системі планування бюджетних доходів потребують усунення в частині методології та практики застосування. Вважаємо, що розрахунок планових показників доходів місцевих бюджетів можна вдосконалити шляхом: розробки на загальнодержавному рівні єдиної методологічної бази бюджетного планування; створення інституційного середовища процесу планування податків і зборів (обов'язкових платежів); побудови інформаційно-аналітичної системи для розрахунку бюджетних доходів; формування фінансової дисципліни учасників бюджетного процесу; зменшення корупційної складової у бюджетних відносинах.

Література:

1. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О.П. Кириленко, Б.С. Малиняк, В.В. Письменний, В.В. Русін / Асоціація міст України. – К.: ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 396 с.
2. Наказ Міністерства фінансів України «Про методики прогнозування показників надходжень до бюджету» від 24 грудня 2010 р. № 1646.